

מראי מקומות- שבועות כ"ח

וא"כ באמת אינו נקרא ונקלה לאחיד כלל אם לא רץ).

(ג) **אמר רבא, שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו- פרש"י**, דאשמעינן רבא דכל שבועה שנשבע על תנאי ותלה דבר בחבירו, אין איסור שבועה חלה עליו בשעת השבועה, אלא בשעת מעשה הראשון, וממילא ההיא שעתא שעת השבועה הוא, ואם באותה שעה זוכר שבועתו, הרי הוא נקרא האדם בשבועה, אבל אם באותה שעה אינו זוכר שבועתו, בין אם אכל התנאי ראשון ובין אם אכל האיסור ראשון, בין כך ובין כך אינו נקרא האדם בשבועה, וממילא יהי פטור מקרבן. **והק' בחי' הר"ן**, למה פי' רש"י כן, ולא פי' דמה שהוא נחשב שבועה או לא תלוי באם אכל התנאי במזיד, דאם בשעת אכילת התנאי זכר שבועתו, הרי זה האדם בשבועה, ואם לאו לא. ותי' דיש להבין, למה אמרי' דצריך להיות האדם בשבועה בשעת אכילת התנאי, הרי בעלמא, בכל מי שנשבע על הככר, לא מצינו דצריך להיות האדם בשבועה אלא בשעת השבועה עצמה, ואף אם אכל הככר בשוגג, אינו נחשב אונס, ולמה מי שאכל התנאי בשוגג נחשב טפי להיות חסר בהאדם בשבועה. **וביאר הר"ן** דאם בשעה שנשבע התחיל עליו החיוב להזהר בככר זו, ובאותה שעה היתה לבו עליו, זהו נחשב האדם בשבועה וחייב קרבן, אם אח"כ אכל הככר בשוגג, דהכל תלוי באותה שעה שהי' עליה להתחיל להזהר מככר זו. וא"כ, בכל שבועה בעלמא, מיד עם שבועתו צריך להזהר מככר זו, וא"כ אם בשעת שבועתו היתה לבו עליו, שפיר נקרא האדם בשבועה. אבל כאן, כיון דתולה איסורו בתנאי, אין צריך להזהר אלא משעת אכילת התנאי, וא"כ, בשעת אכילת התנאי צריך להיות לבו עליו. ועפ"ז יש לבאר ג"כ למה פרש"י דאם אכל האיסור תחלה, דצריך להיות דעתו עליו בשעת אכילת האיסור. דהא אם אכל האיסור תחלה, א"כ רק בשעה שאכל האיסור צריך להתחיל להיות נזהר על הככר של התנאי, דקודם זה לא הי' צריך להזהר כלל, וא"כ

(א) **נזירות קא רמית, מי גרם לשני' שלא תחול, ראשונה, ואינה- ע' בפרש"י**, ועדיין צריך ביאור. הא סכ"ס הנזירות ראשונה אינה כאן כלל, וא"כ כמו דאינו יכול לשאול על השבועה כיון שאכל הככר, לכאור' לא יהי' יכול לשאול על הנזירות הראשונה, ומ"ש. וע' **בריטב"א** שהק' כן, ותי' (וכ' דכן נראה מרש"י) דכיון דמה דחלו ב' הנזירות אף שאמר על שתיהן "היום" היינו משום דכיון דאפשר בשאלה הוי מנין זה שייך אף לשניה, א"כ יש לבאר דמה שמנה לראשונה הי' מנין גם בשביל השני', וא"כ הוי כאילו הנזירות הראשונה עדיין קיימת, דהא בנזירות זו מנה גם לשני' [ועדיין צ"ב]. **וע"ע בתוס' הרא"ש** דהק' על רש"י דהא התרת חכם עוקר הנדר, ולא חרטת הנודר. וא"כ, כל זמן שלא עקר החכם הנדר, לא הי' מנין של הראשונה עולה לשני', וא"כ בשעת התרת החכם לא הי' הראשונה בעולם כלל (ומשמע דמפרש כוונת רש"י דאם הי' חרטתו עוקר הנדר, אז שפיר אמרי' דהנזירות עדיין קיים בעולם, וצ"ע). וע"ש שהביא מ"מ דמי גרם לשני' שלא תחול, הרי הראשונה הוא, דהיינו דמה דצריך למנות השני' עכשיו הוא רק משום דהראשונה היתה בל' ימים הראשונים, וא"כ נמצא דעדיין כח הראשונה קיימת, דעל ידה צריך למנות השני' עכשיו, וא"כ שפיר יכול לשאול על הראשונה. וע"ש עוד מש"כ בשם הר"י מיגש.

(ב) **ולא היא, התם רץ, הכא לא רץ- הק' הריטב"א**, מה הי' דמיון של אמימר מעיקרא, הא שמואל אמר רץ. ותי' דסבר אמימר דשמואל "או רץ" קאמר, ודחי הגמ' ורץ. ועוד תי' דאמימר סבר דהוי הקלון דהתם בצירוף של הריצה והכפיתה, וכיון דהי' לו הכפיתה, אף דלא הי' לו הריצה, נהי דאינו פטור מחמת זה, ועדיין חייב מלקות, מ"מ סגי בהכי שיהי' נחשב ונקלה אחיד קצת לענין, וממילא שוב לא יהי' יכול לשאול עליה, קמ"ל הגמ' דליכא לאפלוגי בהכי (או קמ"ל דההנחה אינה אמת, דבאמת העיקר קלון הוא הריצה, והכפיתה הוא טפל להריצה,

העולם עלי אם ארחץ, דאין האיסור חל אלא לאחר שרחצה, וא"כ ה"ה כאן לימא הכי, שאין השבועה חל עד שקיים התנאי. ותי' דיש לחלק בין דברים הנמשכים לדברים שאינם נמשכים. דהיינו, דבנדר או שבועה על דברים הנמשכים, כמו אכילת פירות העולם, אז אין כוונתו לאסור עצמו אלא לאחר קיום התנאי. אבל כאן, שלא אסר עצמו אלא על דבר א' מסויים, א"כ אם אמרי' דאין האיסור חל אלא לאחר קיום התנאי, נמצא שיהי' שייך שיעבור על התנאי ולא יהי' שום איסור חל, ולכן ע"כ אמרי' דבכה"ג כוונתו שיחול למפרע כיון שקיים התנאי.

(ו) **אישתבשת, אי תשע לא אכיל, עשר לא אכיל-** ע' בסוף תוס' ד"ה שבועה שכ' דשייך הא דעיפא אם הי' י' ככרות בפניו, ונשבע שלא יאכל ט' מאלו, דאם שוב נשבע שלא יאכל כל י', מגו דחל השבועה על ככר העשר, חל גם על כולם, ויהי' חייב שתים. וכ' הריטב"א דאולי בזה טעה עיפא, דלא חלק בין אמר סתם ט' לט' אלו. וכע"ז כ' החתם סופר, דסבר עיפא דיכול לחול שבועתו על כולם בכלל ע"י מה שחל על הככר עשר, וטעה בהא, דאין שייך כולל כאן [ועדיין לא ביאר בדיוק מה הי' טעותו, רצ"ע].

(ז) **שבועה שלא אוכל עשר ותשע, מהו, אינו חייב אלא אחת- פ"ה החתם סופר,** דס"ל לעיפא דאין שבועה חל על שבועה, אבל האמת הוא דאפי' להשיטות דס"ל דעל חצי שיעור הוא מושבע ועומד, ואין שבועה חלה עליה, וס"ל נמי דשבועה ח"ש אסור, מ"מ כאן חל, משום דמשכחת בנאבד א' מהתשע, דשוב לא שייך חזי לאצטרופי, ושריי' אפי' לכתחלה, וא"כ שפיר חל השבועה. ועוד כ', דאף להפוסקים דס"ל דיש דין חצי שיעור באיסורי שבועה, מ"מ בכלל מושבע ועומד לא הוי, וא"כ שפיר חל השבועה עליו אח"כ כשאוסר החצי שיעור לחודי'. וכ' דזה מוכרח ממה שכ' תוס' (ד"ה שבועה) דחצי שיעור של שבועה פשוט דאינו בכלל מושבע ועומד, אף דלעיל מסתפק לענין חצי שיעור בשאר איסורים אם מושבע ועומד הוא או לא, אלא מוכרח דשאני דין חצי שיעור של שאר איסורים מדין חצי שיעור של שבועה.

שפיר צריך להיות האדם בשבועה בשעת אכילת הראשון, ואם אין לבו עליו אינו חייב שבועה (ומש"כ רש"י דמה שנקט אכילת תנאי מעיקרא, לאו משום דאיפכא לא חיילא, דודאי חיילא, דלכא' ק', דהא ס"ל לרש"י דאם אכילת הראשון הי' בשוגג, לאו אדם בשבועה הוא, כבר כ' תוס' דט"ס הוא ברש"י, ע"ש להגהתו).

(ד) **שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו- ע' בתוס' בנזיר (יא.) דהק' איך שייך לעשות נזירות על תנאי, הרי הכלל הוא דכל מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי, ואי אפשר לעשות שליח לעשות נזירותו בשבילו, וא"כ מה שייך לעשות תנאי. ותי' דכיון דיכול לשלוח קרבנות נזירות ע"י שליח, א"כ שפיר נחשב מילתא דאי' בשליחות. והק' בגליון הש"ס שם, הא בנדריים אין קרבנות, וא"כ למה יכול לעשות נדר על תנאי, והניח בצ"ע [ובשבועה דאיכא קרבנות, לכא' לא ק']. וע' בחי' הגרי"ז בנזיר (יא.), בריש הענין של מילתא דליתא בשליחות) שהביא תי' מהגר"ח, דהא דאמרי' מילתא דליתא בשליחות וכו', זהו רק היכא דמה דאין שייך בה שליחות הוא מצד המעשה, דהיינו כמו חליצה, דאין שייך בה שליחות כיון שהוא מעשה שבגופו, א"כ ג"כ לא שייך לעשות בו תנאי. אבל היכא דהחסרון הוא מצד דין שבדיני שליחות, אז אי"ז חסרון מחמת גוף הדבר, ושפיר יכול להתנות עליו. וא"כ, בנדריים ושבועות, מה שאין שייך בהו שליחות אינו משום נדריים ושבועות דלא שייך בהו שליחות בעצם, אלא דמדיני שליחות הוא, דאין שייך להיות שליח על נדריים ושבועות, וא"כ שפיר שייך בהו תנאים. ועוד תי', דמה דתנאים מהני בנדריים ושבועות אינו מפרשת נדריים רגילה, אלא משום דהוי חסרון בהאדם בשבועה, וא"כ בזה לא אמרי' דצריך להיות דוקא במילתא דאיתא בשליחות.**

(ה) **אכלה לאיסורי' והדר אכלי' לתנאי', פלוגתא דר' יוחנן ור"ל, וכו'- הק' הר"ן (ריש יב. בדפי הרי"ף),** איך שייך להתחייב כלל בכה"ג, הרי מבואר בנדריים דהיכא דאדם נדר על תנאי, אין כוונתו שיהי' חל האיסור אלא לאחר שנתקיים התנאי, כמו קונם פירות

(ח) **שבועה שלא אוכל תאנים וענבים, וחזר ואמר**
שבועה שלא אוכל תאנים, וכו' - ע' בתוס'
דגרס להיפוך, שבועה שלא אוכל תאנים,
וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים,
דמגו דחל על הענבים, חל ג"כ אתאנים. וע'
בחי' ר' שמעון (נדרים י"ג) שהעיר בזה, מה
שייך לומר דמגו דחל על הענבים, וכו', הרי
אין כאן ענין של כולל כאן, שהרי הענבים
לחודייהו חצי שיעור נינהו, ואם אין השבועה
חל על התאנים, הרי גם על התאנים לא חל,
וא"כ אין שייך כולל בזה. וע"ש שהאריך בזה,
דמה שאין השבועה יכול לחול על התאנים,
היינו משום שיש חסרון בקבלת האיסור,
וע"ש שביאר עפ"ז איך מהני המגו לענין
חלות הענבים והתאנים.